

In beweging voor WerQ?

Een kwalitatief onderzoek naar de invloed van het concept 'In beweging voor werQ' op de levenskwaliteit bij de deelnemers van het leer-werkproject BinQ.

Auteur: R.A.J Kleine Koerkamp

Studentnummer: 304933

Begeleider: Drs. M.W van der Klok

Opleiding: Toegepaste Psychologie, Sociale Studies

In opdracht van: Nijland & Kroes

Datum: 11 januari 2014

Plaats: Groningen

Samenvatting

Aanleiding Op politiek- en bestuursniveau gaan er vele zaken veranderen wat betreft de aanpak van de jeugdzorg en de jeugdwerkloosheid. De verantwoordelijkheid hiervoor gaat met ingang van de Participatiewet (2015) naar de gemeenten. Iedereen, mensen met en zonder beperking, zou als volwaardig burger mee moeten kunnen doen in de maatschappij. De kamerbrief contouren participatiewet (December 2012) beschrijft dit en benadrukt dat de eigen kracht van de mens hierbij een uitgangspunt is. Er wordt gestreefd naar een integrale benadering van het sociale domein met als essentieel onderdeel een nieuwe rolverdeling tussen burgers, werkgevers en lokale overheid. Het uitgangspunt hierbij is dat gemeenten alleen invulling kunnen geven aan hun nieuwe regierol wanneer zij hierin de vrijheid krijgen. De VNG beschrijft in het Transitieplan Jeugd (Mei 2013) dat er ruimte is voor voorlopers: zij die binnen de huidige kaders via een gezamenlijke aanpak proberen vooruit te lopen op het nieuwe stelsel. Het concept *'In beweging voor WerQ'* binnen het leer-werkproject BinQ is een voorbeeld van zo'n gezamenlijke aanpak.

In beweging voor WerQ *'In beweging voor WerQ'* staat de samenwerking tussen arbeidsmarkt – onderwijs – jongeren centraal. Het concept wordt tot uitvoering gebracht bij BinQ: een leer-werkproject in de Infra en GWW branche. In opdracht van Nijland & Kroes wordt er onderzoek gedaan naar het concept in de praktijk. Het doel was om in kaart te brengen welke rol het concept heeft gespeeld in de ervaren levenskwaliteit van de deelnemende jongeren.

Methode Het onderzoek bestond uit 9 diepte-interviews met de eerste deelnemers van het leer-werkproject. De interviews zijn uitgewerkt in verslagen van waaruit er vervolgens geanalyseerd is aan de hand van het literatuuronderzoek dat in een eerder stadium uitgevoerd is.

Resultaten Het antwoord op de centrale vraagstelling is dat het concept zorg lijkt te dragen voor een stabiele, veilige en beschermde omgeving waarin de jongeren op hun eigen tempo mogen werken aan de ontwikkelingstaken die zij tegenkomen op de eigen weg naar zelfstandigheid. Door de randvoorwaarden van het concept, het hebben van collega's en het aanbieden van een individueel programma lijkt de levenskwaliteit van de deelnemers beter te worden. Daarnaast lijkt het ontwikkelen van zelfstandigheid en een normaal dag- en nachtstructuur een positieve bijdrage aan de ervaren levenskwaliteit te leveren. Uit de interviews met de jongeren blijkt dat zij zich zelf kunnen ontwikkelen en zich verantwoordelijk houden voor deze ontwikkeling. Het lijkt er dan ook op dat het concept hier de juiste ruimte voor biedt. De jongeren geven aan meer tevreden te zijn met hun leven. Het lijkt dan ook dat het ervaren van meer levenskwaliteit inhoudt dat de jongeren meer autonomie ervaren, stabiele relaties onderhouden, een persoonlijke identiteit vormen en tenslotte een zelfstandig bestaan opbouwen. Dit kan verklaard worden door de theorie achter de ontwikkelingstaken (DeHart et al., 2004) waarin beschreven wordt dat deze ontwikkelingstaken volbracht moeten worden op weg naar de volwassenheid. Daarop volgend draagt het positief werken aan de ontwikkelingstaken bij aan een hoge mate van tevredenheid, fijne emoties en het verdwijnen van onaangename emoties wat zorgt voor een hogere levenskwaliteit (Verlet & van Geel, 2005).

Inhoudsopgave	
<i>Samenvatting</i>	2
<i>Inhoudsopgave</i>	3
<i>Voorwoord</i>	4
<i>Hoofdstuk 1. Inleiding en probleemstelling</i>	5
1.1 Aanleiding van de opdracht	5
1.2 Opkomst voorlopers	6
1.3 In beweging voor WerQ	7
1.3 Probleemstelling	8
1.4 Doelstelling	9
1.5 Opbouw van het onderzoeksrapport	9
<i>Hoofdstuk 2. Onderzoeksaanpak</i>	10
2.1 Onderzoeksdesign	10
2.2 Literatuurstudie	10
2.3 Diepte-interviews	10
2.4 Respondenten	11
2.5 Analyse van gegevens	11
2.6 Ethische aandachtspunten	12
<i>Hoofdstuk 3. Literatuurstudie</i>	13
3.1 Ontwikkelingstaken	13
3.2 Levenskwaliteit	15
3.3 Topics	15
<i>Hoofdstuk 4. Resultaten</i>	17
4.1 Het concept in de praktijk en haar randvoorwaarden	17
4.2 Sociale relaties	18
4.3 Aandacht voor individu	20
4.4 Dagstructuur	20
4.5 Zelfstandigheid	21
<i>Hoofdstuk 5. Conclusie & discussie</i>	23
5.1 Discussie	24
5.2 Aanbevelingen	25
<i>Literatuurlijst</i>	27
<i>Bijlagen</i>	
1. Vragenlijst interview	28

Voorwoord

In opdracht van Nijland & Kroes heb ik als student Toegepaste Psychologie onderzoek mogen doen bij leer-werkproject BinQ. Een leer-werkproject dat werkt volgens het concept '*In beweging voor WerQ*'. Het doel van het onderzoek was om in kaart te brengen welke rol het concept heeft gespeeld in de ervaren levenskwaliteit van de deelnemende jongeren. In deze rapportage staan de resultaten van het onderzoek beschreven.

Ik wil hier graag van de gelegenheid gebruik maken om de organisatie Nijland & Kroes te bedanken. Ik ben heel dankbaar voor de kansen die ik bij hen heb gekregen en het vertrouwen dat zij in mij hadden. Er was sprake van een omgeving waarin ik de mogelijkheid kreeg om te doen wat ik heel bijzonder en belangrijk vind: mensen een stem geven. Marin Lueks wil ik in het bijzonder bedanken voor het lezen van mijn stukken en het voorzien van concrete feedback.

Vanuit de studie Toegepaste Psychologie ben ik begeleid door Marijke van der Klok. Ik wil haar graag bedanken voor haar feedback en kritische kijk op het onderzoek.

Ten slotte gaat mijn dankwoord uit naar de respondenten. De jongeren van leer-werkproject BinQ die het vertrouwen hebben gehad om hun verhaal aan mij te vertellen! Dank jullie wel, zonder jullie hulp was het niet mogelijk geweest.

Groningen, januari, 2014

Rianne Kleine Koerkamp

Hoofdstuk 1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de aanleiding van dit onderzoek naar de ervaren levenskwaliteit door de deelnemers van het leer-werkproject BinQ en de rol van het concept *'In beweging voor WerQ'* hierin beschreven. Tevens wordt aandacht besteed aan de onderzoeksvraag en de bijbehorende deelvragen. Het hoofdstuk sluit af met een uitleg over de opbouw van het onderzoeksrapport.

1.1 Aanleiding van de opdracht

Op politiek - en bestuursniveau gaan er vele zaken veranderen wat betreft de aanpak jeugdwerkloosheid en jeugdzorg. De Tweede Kamer gaat de verantwoordelijkheid hiervoor overhevelen naar de gemeenten: is dit een opdracht of een uitdaging? Volgens de inspectie van het Onderwijs verlieten in het schooljaar 2011 - 2012 36.250 jongeren het onderwijs zonder over een startkwalificatie te beschikken. Hun toekomst: veelal werkloos en een laag ontwikkelingsperspectief in het arbeidsproces, met alle gevolgen van dien.

Leidend in deze bestuurlijke en politieke veranderingen voor gemeenten is de komst van de Participatiewet (2015) en de daarmee samenhangende decentralisaties. Samen met de decentralisatie van de AWBZ naar de WMO en de komst van de nieuwe Jeugdwet wordt er van gemeenten een nieuwe visie en aanpak op het sociale domein gevraagd. Zoals Divosa (de Nederlandse vereniging voor gemeentelijke managers op het gebied van participatie, werk en inkomen) schrijft op hun website (www.divosa.nl): *'Wie als sociale dienst nog iets wil betekenen voor kwetsbare groepen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, moet op zoek naar de dwarsverbanden tussen de Participatiewet, de Wmo en de jeugdzorg'*.

Iedereen moet als volwaardig burger mee kunnen doen in de maatschappij. De kamerbrief Contouren Participatiewet (december 2012) beschrijft dit en benadrukt dat de eigen kracht van de mens hierbij een uitgangspunt is. Er wordt gestreefd naar een integrale benadering van het sociale domein met als essentieel onderdeel een nieuwe rolverdeling tussen burgers, werkgevers en lokale overheid.

De gemeente zal in de nabije toekomst vorm moeten geven aan hun nieuwe verantwoordelijkheid. Het transitiebureau Jeugd beschrijft in het spoorboekje transitie jeugdzorg het volgende: *'met de lokale aanpak beoogt de overheid meer preventie en eerdere ondersteuning, meer uitgaan van de eigen kracht van jeugdigen en hun ouders, minder snel problemen medicaliseren, betere samenwerking rond gezinnen en meer integrale hulp op maat'*. De overheid is in samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) bezig met de ontwikkeling en vormgeving van de nieuwe verantwoordelijkheden. Het uitgangspunt hierbij is dat gemeenten alleen invulling kunnen geven aan hun nieuwe regierol wanneer zij hierin de vrijheid krijgen. Zij beschrijven in het Transitieplan Jeugd (Mei 2013) dat er ruimte is voor voorlopers: zij die binnen de huidige

kaders via een gezamenlijke aanpak proberen vooruit te lopen op het nieuwe stelsel. Het concept *'In beweging voor WerQ'* beoogt zo'n aanpak te zijn. Binnen het leer-werkproject BinQ komt het concept tot uitvoering en daarmee is het een voorbeeldproject met de gezamenlijke aanpak waarover geschreven wordt in het Transitieplan Jeugd.

1.2 Opkomst voorlopers

Naast BinQ zijn er in de afgelopen jaren ook door andere partijen projecten met een eigen visie uitgevoerd. In deze paragraaf wordt getracht de context van leer-werkprojecten voor kwetsbare jongeren toe te lichten. Eveneens wordt aangenomen dat de opkomst van een regeling en verschillende projecten voor deze doelgroep de noodzaak van een vernieuwde aanpak onderwijs en arbeidsmarkt benadrukt. In 2008 is de tijdelijke regeling raakvlak onderwijs en arbeidsmarkt (TSROA) door het ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid tot stand gekomen om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt voor kwetsbare jongeren te helpen verbeteren. Jongeren die maatschappelijk kwetsbaar zijn krijgen in hun contacten met maatschappelijke instellingen (denk aan school, arbeidsmarkt maar evengoed justitie of jeugdzorg) voornamelijk en telkens opnieuw te maken met de controlerende en/of sanctionerende aspecten ervan (Vettenburg & Walgrave, 2002). Zij profiteren minder van het positieve aanbod waardoor sociale en maatschappelijke participatie vermoeilijkt. Denk hierbij aan laagopgeleide allochtone jongeren, jongeren met een arbeidshandicap of zwerfjongeren. Geschat wordt dat met de projecten vanuit deze regeling ongeveer 5200 jongeren bereikt werden in de periode van 2008 - 2012. Het gaat hierbij voornamelijk om mannen tussen de 18 en 27 jaar zonder startkwalificatie. Wat blijkt uit monitoringsonderzoek van de TSROA (2013) is het belang van maatwerk waar de kwetsbaarheid van de jongeren voort komt uit divers achterliggende redenen die niet voor iedereen gelijk kunnen worden getrokken. Speciale kunde en kennis van groot belang voor goede begeleiding van kwetsbare groepen, maar deze kennis ontbreekt dikwijls bij het UWV of bij scholen waardoor de focus vaak ligt op doelgroepen die makkelijker te begeleiden zijn. Daarnaast lijken er nog enkele aspecten van belang binnen de verschillende projecten:

- Het belang van ontwikkeling van culturele aspecten in houding en gedrag van jongeren. Denk hierbij aan het bieden van een maatschappelijk perspectief of werknemersvaardigheden.
- De kwetsbaarheid ligt niet alleen bij jongeren, maar ook bij belangrijke partijen rondom de jongeren. Daarnaast bestaat er handelingsverlegenheid en onbegrip bij zowel werkgevers als onderwijsinstellingen, welke van invloed is op de transitie van school naar werk. Ook spelen jobcoaches richting werkgevers een belangrijke rol.
- Het belang van sociale binding bij het binnen boord houden van de jongeren. Sociale relaties kunnen er enerzijds voor zorgen dat kwetsbare jongeren afstand nemen van hun

werk maar kunnen er anderzijds voor zorgen dat er motivatie ontstaat door het opbouwen van relaties (denk hierbij aan collega's of maatjes).

- Er ontbreekt vaak een integrale aanpak van problemen waarin niet het systeem maar de jongere centraal wordt gesteld. Dit komt dikwijls door het ontbreken van een regievoerder die het overzicht kan houden op diverse terreinen (denk aan begeleiding buiten werk, school, schulden of huisvesting).
- Een ingebouwde stap tussen de schoolomgeving en de arbeidsmarkt waarin er intensieve begeleiding is voor het aanleren van werknemersvaardigheden draagt bij aan een succesvolle overgang naar de arbeidsmarkt.
- Het idee dat kwetsbare jongeren als kwetsbaar worden beschouwd, kan leiden tot ongewenste effecten. Men heeft de neiging om de jongeren in bescherming te nemen, wat leidt tot instandhouding van passiviteit en gebrek van zelfredzaamheid.

Het monitoringsonderzoek beschrijft de opkomst van mengvormen tussen 1. Onderwijs en arbeid en 2. Commerciële en ideële organisaties. Dit gaat om maatschappelijk betrokken professionals of particulieren die aanlopen tegen de bestaande systemen en daardoor besluiten dingen op hun eigen manier aan te pakken. Wat deze voorlopers sterk maakt is de grote betrokkenheid en kleinschaligheid van deze projecten waardoor zij makkelijker jongeren aanspreken en iets voor hen kunnen betekenen.

1.3 'In beweging voor WerQ'

Nijland & Kroes, een kennispraktijk voor Zorg & Onderwijs, heeft *'In beweging voor WerQ'* ontwikkeld, waarbij de integrale benadering voorop staat. Waar uit het monitoringsonderzoek het belang van een integrale aanpak wordt benadrukt, wordt deze werkelijkheid binnen het concept. Er wordt dan ook verondersteld dat *'In beweging voor WerQ'* een vernieuwd en interessant nieuw concept kan zijn.

Het concept wordt toegepast binnen BinQ. Dit is een regionaal project waarin jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt opgeleid worden tot stratenmaker of vakman GWW en geldt als model voor vervolgprojecten. Een leer-werkcoach zorgt voor coaching on the job. De mate waarin en de manier waarop verschilt per jongere. Het concept stelt leerwerkbedrijven centraal. Zij bieden een leerplek met uitzicht op een baan in de regio. Het kan zijn dat de jongere, door verschillende omstandigheden, naast zijn leer-werkplek aangewezen is op extra ondersteuning zoals psychiatrische behandeling of een schuldhulpverleningstraject. Ondanks deze extra ondersteuning tracht het concept een passende leerwerkeraanbod voorop te laten staan. Het mag niet zo zijn dat hulpverlenende interventies het leren of werken vervangen of in de weg staan wat tot op heden soms het geval is. Er wordt in het concept gebruik gemaakt van de methodiek Q-fit, een integrale advies- en volgsystematiek dat individueel maatwerk garandeert. In de aanpak

onderhoudt een regisseur waar nodig, contacten op andere domeinen dan werk waardoor er sprake is van een 24-uursaanpak. Het beoogt om met hart voor de zaak en kennis van zaken werkzoekenden systematisch klaar te stomen voor (de flexibele schil van) de arbeidsmarkt.

Visie achter 'In beweging voor WerQ'

Het concept 'In beweging voor WerQ' gaat er vanuit dat werken naar eigen vermogen of kunnen een groot goed is voor iedereen die het kan. De gedachte achter het concept is dat werk een manier is om richting te geven aan je leven en dat werken naar eigen vermogen een toekomst mogelijk maakt. Het leidt enerzijds tot financiële afhankelijkheid van het individu en anderzijds tot meer aansluiting bij de arbeidsmarkt en daarmee tot de maatschappij. Doordat de kans op een vaste baan kleiner wordt en de 'flexibele schil' steeds groter, vraagt de arbeidsmarkt om bezinning en aanpassing van zowel de werkgever als de werknemer waardoor het arbeidspotentieel beter benut kan worden. Voor nu geldt dat teveel mensen hun baan verliezen en daarmee hun zelfvertrouwen. Een belangrijk onderliggend kader van het concept zijn de ontwikkelingstaken voor pubers en adolescenten in het algemeen. Het concept gaat er vanuit dat meedoen in de samenleving bijdraagt aan de levenskwaliteit en wil hier een bijdrage aan leveren (Nijland, 2012).

Het project BinQ en daarmee het concept 'In beweging voor WerQ' worden nu ruim 1,5 jaar tot uitvoering gebracht. Er zijn al een aantal concrete verbeteringen in de levenssituatie van de jongeren geconstateerd. Jongeren geven aan stabiliteit in hun leven te krijgen, een passend dag- en nachtritme te hebben en hun geldzaken op orde te krijgen. Er wordt aangenomen dat dit bijdraagt aan het beter kunnen meedoen in de samenleving en dus een positieve uitwerking heeft op hun ervaren levenskwaliteit (Nijland, 2012). In opdracht van Nijland & Kroes wordt onderzocht welke invloed het concept 'In beweging voor WerQ' op de ervaren levenskwaliteit heeft gehad. Dit onderzoek zal leiden tot een adviesrapport waarin er advies wordt gegeven aan gemeenten welke toegepast kan worden bij de vormgeving van het beleid rondom de Participatiewet (2015).

1.4 Probleemstelling

De centrale vraag die onderzocht wordt in dit onderzoek, is als volgt geformuleerd:

Hoe beoordelen de deelnemers van het project BinQ hun levenskwaliteit en welke rol heeft het concept 'In beweging voor WerQ' hierin gespeeld?

De volgende deelvragen worden hierbij onderscheiden:

1. *Hoe ziet het concept 'In beweging voor WerQ' er in de praktijk uit?*
2. *Welke betekenis kennen de deelnemers toe aan hun deelname aan het leer-werkproject BinQ?*

3. *Hoe beoordelen de deelnemers van het leer-werkproject BinQ hun levenskwaliteit en in hoeverre is dit veranderd tijdens hun deelname aan het leer-werkproject BinQ?*
4. *In hoeverre kunnen de onder drie gevonden veranderingen toegeschreven worden aan het leer-werkproject BinQ?*
5. *In hoeverre kunnen de resultaten van dit onderzoek toegepast worden bij het vormgeven van nieuwe verantwoordelijkheden van de gemeenten in het kader van de Participatiewet (2015)?*

1.5 Doelstelling

Het rapport met resultaten van het onderzoek hoopt gemeenten, RMC's en andere belangrijke stakeholders inzicht te bieden in het concept en de rol ervan in het BinQ-project. Het tracht in kaart te brengen welke invloed het concept 'in beweging voor WerQ' heeft op de leefsituatie van de deelnemers van het project. Door middel van interviews met negen jongeren wordt er inzicht geboden in de verschillende levensdomeinen van de jongeren en de ontwikkelingsstaken die hierbij komen kijken. Dit rapport beoogt dan ook een doorgeefluik te zijn tussen jongeren en gemeenten. Met als doel dat de stem van de jongeren (ervaringsdeskundigen) kan gelden bij de vormgeving van verder beleid.

1.6 Opbouw van het onderzoeksrapport

Dit onderzoeksrapport bestaat uit vijf hoofdstukken. In hoofdstuk 2 wordt de aanpak van het onderzoek nader beschreven. Deze heeft bestaan uit een literatuuronderzoek waar een theoretisch kader de uitkomst van is, een verkenning van de situatie bij het leer-werkproject BinQ plus de gemeentes in de regio en de diepte-interviews. In hoofdstuk 3 zijn de resultaten van het literatuuronderzoek uiteen gezet in de vorm van het theoretisch kader. De uitkomst van de diepte-interviews staan beschreven in hoofdstuk 4, de resultaten. Hoofdstuk 5 staat in het teken van de conclusie en daarnaast worden de kritische punten van het onderzoek genoemd in de discussie.

Hoofdstuk 2. Onderzoeksaanpak

2.1 Onderzoeksdesign

Het betreft hier een kwalitatief onderzoek. Kwalitatief onderzoek wordt door Baarda, De Goede en Teunissen (2005) omschreven als: 'Onderzoek waarbij je overwegend gebruik maakt van gegevens van kwalitatieve aard en dat als doel heeft onderzoeksproblemen in of van situaties, gebeurtenissen en personen te beschrijven en te interpreteren'. De wens van de opdrachtgever is om in kaart te brengen welke invloed het concept '*In beweging voor WerQ*' heeft op het leven van de deelnemers en hoe deze door de jongeren zelf wordt beoordeeld. Het gaat hierbij dus niet alleen om feiten en harde cijfers maar juist om de beleving en betekenisgeving van de jongeren. Op basis van deze onderzoeksvraag is er gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksopzet.

2.2 Literatuurstudie

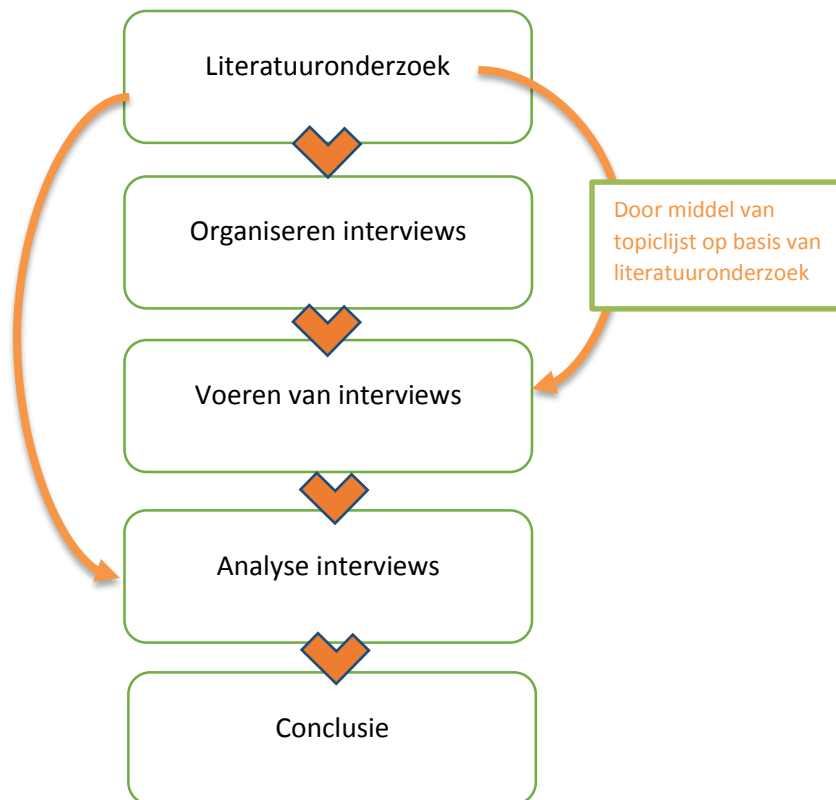
De begrippen 'ontwikkelingstaken' en 'levenskwaliteit' zijn door middel van een literatuurstudie in kaart gebracht en gedefinieerd. De informatie volgend uit het literatuuronderzoek, wordt gebruikt bij het opstellen van de topic-lijst voor de diepte-interviews en bij de beantwoording van verschillende deelvragen.

2.3 Diepte-interviews

Zoals in het vorige hoofdstuk is aangegeven, zijn er diepte-interviews met de jongeren gehouden. Het gaat om hun leven en toekomst en om deze reden wordt hun deskundigheid serieus genomen. Wanneer er behoefte is naar informatie over beleving en beweegredenen zijn diepte-interviews een geschikte onderzoeksmethode (Mertens, 2010). Er is gekozen voor half gestructureerde interviews. Deze bieden de mogelijkheid om vooraf te bepalen wat deels het onderwerp van het interview zal zijn maar geven ook de ruimte om tijdens het gesprek door te vragen of langer stil te staan bij een onderwerp (Boeije, 2008). De interviews worden mondeling gehouden aan de hand van een vooraf opgestelde topic-lijst. Het afnemen van één diepte-interview nam 25 minuten tot 30 minuten in beslag. Er is bewust gekozen voor dit (korte) tijdsbestek omdat een groot aantal van de respondenten een korte spanningsboog kent en doordat het interview plaatsvond tijdens hun lesmiddag. Daarnaast is er sprake van een vertrouwensrelatie tussen de jongeren en de onderzoeker waardoor dit tijdsbestek genoeg ruimte biedt om de diepte in te gaan.

De diepte-interviews zijn afgenomen in de periode van 15 mei 2013 tot en met 10 juni 2013. De afname heeft plaatsgevonden in een kantooruimte waar er niet gestoord werd tijdens het interview. De gesprekken zijn uitgewerkt in verslagen welke gebruikt zijn in de analyse. De topics welke zijn gebruikt in de analyse worden in hoofdstuk 3 besproken om het literatuuronderzoek te integreren in het interviewschema.

Schematisch ziet de opzet van het onderzoek er als volgt uit:

2.4 Respondenten

De steekproef bestaat uit de deelnemers aan BinQ van de eerste aanmeldingsronde. Zij zijn in februari 2012 gestart met het leer-werkproject en hebben in een jaar kennis gemaakt met het concept 'In beweging voor WerQ'. Het zijn allemaal jongeren met een zogeheten afstand tot de arbeidsmarkt. Er is sprake van een doelgerichte steekproef omdat de steekproef is gebaseerd op de verwachting bij deze groep meer informatie te kunnen krijgen dan bij de deelnemers uit de tweede of derde aanmeldingsronde. Deze verwachting bestaat omdat er niet vanuit wordt gegaan dat duurzame veranderingen in iemands leven niet zomaar ontstaan op het moment dat je deelneemt aan een leer-werkproject maar dat er de tijd moet zijn om deze veranderingen tot stand te laten komen. De respondenten zijn jongeren die nog steeds deelnemen aan het leer-werkproject en één jongere die tussentijds afgehaakt is. Alle negen respondenten zijn mannen omdat er tot op heden enkel mannen deelnemen aan het leer-werkproject in de infra en GWW¹ branche.

2.5 Analyse gegevens

De verslagen zijn geanalyseerd aan de hand van de methode van Wester (1995). Passages die mogelijk van belang waren voor beantwoording van de onderzoeksvraag zijn onderstreept en

---

¹ Grond-, weg- en waterbouw

gecategoriseerd. De verkregen data uit de interviews is daarnaast ook vergeleken met het literatuuronderzoek welke tussen de verschillende onderzoeksfasen is uitgevoerd.

2.6 Etische aandachtspunten

In de gedragscode van de KNAW/VSNU (Van der Heijden et al., 2004) worden kernbegrippen voor wetenschappelijk onderzoek genoemd. Ondanks dat er sprake is van een praktijkgericht onderzoek worden de kernbegrippen uit deze gedragscode gedurende dit onderzoek gehanteerd.

Het gaat hierbij om de volgende begrippen:

- Zorgvuldigheid
- Betrouwbaarheid
- Controleerbaarheid
- Onpartijdigheid
- Onafhankelijkheid

Hoofdstuk 3. Literatuurstudie

In dit hoofdstuk worden de begrippen 'ontwikkelingstaken' en 'levenskwaliteit' nader toegelicht en gedefinieerd zoals deze in het onderzoek gehanteerd worden. Goudena (1994) schreef dat het niet voltooien van ontwikkelingstaken later tot negatieve effecten in de ontwikkeling zal leiden. Op basis daarvan wordt er in dit onderzoek verondersteld dat het voltooien van de ontwikkelingstaken bijdraagt aan de levenskwaliteit.

Inglehart (1990) schrijft dat werk grote mogelijkheden biedt tot ontplooiing en ontwikkeling waardoor er intrinsieke motivatie voor passend werk ontstaat. In dit onderzoek wordt dan ook aangenomen dat een passende werkomgeving een belangrijke factor kan zijn in het ontwikkelen van de ontwikkelingstaken en daardoor bijdraagt aan het ervaren van levenskwaliteit.

3.1 Ontwikkelingstaken

Centraal in het concept '*In beweging voor WerQ*' staan de ontwikkelingstaken die gelden voor elke adolescent. Slot en van Aken (2009) beschrijven dat kinderen ontwikkelingstaken eigen moeten maken gedurende hun weg naar volwassenheid (zelfstandigheid). Het concept richt zich op de adolescent voor wie het niet vanzelfsprekend is om te kunnen voldoen aan deze ontwikkelingstaken. Wanneer arbeidsparticipatie aan de orde komt, blijkt dat zij dikwijls niet voldoende voorbereid, toegerust en weerbaar zijn om aan het gewone leven deel te nemen (Sleeboom, Hermanns en Hermanns, 2010) waardoor arbeidsparticipatie (nog) niet mogelijk blijkt te zijn. Het concept beoogt door deze ontwikkelingstaken centraal te stellen, te bouwen aan zelfstandigheid en toekomst. Door middel van literatuur studie is getracht inzicht te krijgen in de verschillende ontwikkelingstaken welke een rol spelen in de ontwikkeling van de doelgroep.

In het onderzoek wordt de brede visie van DeHart et al. (2004) gehanteerd. In het onderzoek wordt gesproken over de volgende ontwikkelingstaken: Het vormen van een persoonlijke identiteit, het bereiken van een nieuw vertrouwen en intimiteit met leeftijdsgenoten, het verwerven van een nieuwe plek in de familie en ten slotte het verwerven van autonomie.

Het vormen van een persoonlijke identiteit wordt door Erikson beschreven als de 'hoofdmaak' van de adolescentie. Als dit proces niet slaagt, zal er volgens hem sprake zijn van identiteitsverwarring welke negatieve gevolgen heeft voor de verdere ontwikkeling. Slot en van Aken schrijven in hun boek (2010, p. 162) ook over een de relatie tussen de identiteit en zijn of haar context omdat anderen hem of haar als dezelfde individu moeten kennen. DeHart et al. (2004) heeft het over het begrijpen van het eigen individu door middel van zicht hebben op hun relaties met anderen, hun positie in de maatschappij en hun eigen waarden.

Een belangrijk onderdeel van identiteit is het ontwikkelen van zelfbewustzijn. Dit wordt door Dekovic et al. (1998) genoemd als een subtaak van de persoonlijke ontwikkelingstaken. Een

onderdeel hiervan is het extensief zelfbewustzijn. Het wordt gevormd door de verhalen en herinneringen die je hebben gevormd als persoon, die bepalend zijn geweest voor hoe je nu in het leven staat en voor de waarden die jij belangrijk vindt (Deci & Ryan, 2000). Het extensief zelfbewustzijn heeft twee belangrijke functies welke van belang zijn in het leven:

- Het biedt het vermogen om jezelf te motiveren voor activiteiten die bij je passen;
- Het geeft een ruimer perspectief en biedt daardoor gelegenheid om met negatieve gevoelens om te gaan.

Verwerven van autonomie (Simmons & Blyth, 1987). Autonomie is een belangrijk onderdeel van dit onderzoek omdat men in onze westerse cultuur autonomie ziet als een wenselijk kenmerk dat kan bijdragen tot welbevinden en aangepast gedrag. Er bestaan verschillende opvattingen omtrent autoriteit in de adolescentie. Enerzijds wordt het bekeken vanuit de separatie-individualisatie-theorie (onafhankelijkheid) en anderzijds vanuit de zelfdeterminatie theorie (vrijwillig functioneren). De separatie-individualisatie-theorie beschrijft het loskomen van de ouders. Jongeren leren onafhankelijk van hun ouders zelfstandige keuzes te maken (Blos, 1967, zoals beschreven in Slot & van Aken, 2010). In de zelfdeterminatie theorie (Deci & Ryan, 2000) wordt beschreven dat jongeren leren zelf hun keuzes te kunnen maken. Keuzes die zijn gebaseerd op hun persoonlijke waarden en vrije wil. Er is echter ook nog een andere manier om naar het verwerven van autonomie te kijken. Dehart et al. (2004) tracht beide perspectieven te combineren door de nadruk te leggen op het individueel in de wereld kunnen staan. Dit uitgangspunt wordt gebruikt in dit onderzoek.

Vormen van stabiele relaties. Jongeren zijn omgeven door een netwerk van sociale relaties. De belangrijkste hiervan zijn de ouders en leeftijdsgenoten. Gedurende de adolescentie zal de rol van leeftijdsgenoten zich uitbreiden (Slot & van Aken, 2010 p. 130) daar waar de adolescent juist los komt van de ouders en een nieuwe plek verwerft in de familie. Het gaat hier echter niet alleen maar om leeftijdsgenoten maar meer om de gelijkheid op het gebied van sociale, emotionele en cognitieve ontwikkeling. Vriendschappen zijn gebaseerd op een wederkerigheid tussen en betrokkenheid van twee personen die zich als gelijkwaardig beschouwen op het gebied van gevoelens en oriëntatie (Hartup, 1993). Dit kent twee kanten: aan de ene kant dient vriendschappen opbouwen als een ontwikkelingstaak maar aan de andere kant kunnen vriendschappen ook als voorbeeld fungeren en een steun zijn bij het vervullen van andere taken. Het hangt nauw samen met het vormen van een persoonlijke identiteit omdat het een grote rol speelt bij het leren van waarden en normen, de vaardigheid om het standpunt en de beleving van anderen te zien, en daarmee de ontwikkeling van de eigen identiteit (Erikson, 1968, zoals beschreven in Slot & van Aken, 2010). Ook op gebied van de sociale ontwikkeling bieden vriendschappen de mogelijkheid om te leren hoe jongeren een affectieve band met een ander

kunnen onderhouden door samen te werken en zich open te stellen. Daarnaast krijgen zij de kans om conflicten op te lossen door onderhandeling, uitwisseling en zelfreflectie: cruciale vaardigheden voor de ontwikkeling van conflictmanagement.

3.2 Levenskwaliteit

Levenskwaliteit is een breed begrip en heeft dan ook betrekking tot verschillende domeinen. Het kan gezien worden als eindvariabele van goed doorlopen ontwikkelingstaken (Goedena, 1994). Omdat het zo breed is, kent het ook verschillende benaderingen in de sociaal-wetenschappelijke wereld: de economische, sociale en subjectieve benadering. In dit onderzoek wordt de subjectieve benadering gekozen. Deze suggereert dat de benadering kan verschillen van persoon tot persoon; er is geen sprake van een expliciete standaard (Veenhoven, 1996) maar de visie en beleving van het individu staat centraal. In deze benadering wordt gesteld dat een tevreden mens een hoge mate van levenstevredenheid, veel fijne emoties en weinig onaangename emoties kent (Verlet en van Geel, 2005, p. 17).

3.3 Topics

Aan de hand van de onderzoeksopzet, de onderzoeksvragen en literatuurstudie is de volgende topiclijst tot stand gekomen welke een leidraad is geweest in de afgenomen interviews. Het zijn onderwerpen waar ik naar aanleiding van het literatuuronderzoek meer over wil weten. Hoe ziet dit er uit voor de jongeren en is dit beïnvloedt door het project?

Het concept in de praktijk (randvoorwaarden)

- Theorie en praktijk bij elkaar
- Aanwezigheid van jobcoaches
- Integrale aanpak (domeinoverstijgend)
- Vertrouwen

Werken aan autonomie

- Zelfstandigheid
- Financiële afhankelijk zijn
- Eigen keuzes kunnen maken

Sociale relaties

- Loskomen van ouders
- Wederkerigheid op basis van gelijkheid
- Ervaren van steun
- Leren omgaan met conflicten
- Werknemersvaardigheden ontwikkelen

Aandacht voor individu

- Jezelf mogen zijn
- Jezelf leren kennen

- Normen en waarden
- Persoonlijke doelen stellen
- Persoonlijk programma
- Aandacht voor individu
- Eigen tempo

Levenkwaliteit

- Zelfstandigheid
- Ervaren van autonomie
- Omgaan met emoties
- Ervaren van fijne emoties
- Ervaren van weinig onaangename emoties
- Levenstevredenheid

Deze topiclijst is de onderlegger geweest voor het interviewschema. Deze bestaat uit vragen die betrekking hebben op de topics. Het schema kent meerdere basisvragen, waarna er punten worden gegeven om door te vragen zodat de verschillende onderwerpen aan bod komen maar er wel ruimte is voor vrijheid binnen het interview. Het interviewschema is terug te vinden in bijlage 1.

Hoofdstuk 4. Resultaten

In het onderzoek is getracht antwoord te geven op de vraag in hoeverre de deelnemers van BinQ hun levenskwaliteit beoordelen en welke rol het concept *'In beweging voor WerQ'* hierin heeft gespeeld. De belangrijkste bevindingen uit de diepte-interviews worden in dit hoofdstuk beschreven. De resultaten worden niet geheel overeenkomstig de topiclijst behandeld. Uit het onderzoek bleek namelijk dat de onderwerpen 'werken aan autonomie' en 'levenskwaliteit' bij alle topics naar voren kwamen. Deze zullen daarom als rode draad door dit hoofdstuk lopen en niet als aparte paragrafen worden behandeld. Tevens bleek uit de interviews dat dagstructuur van evident belang was voor de jongeren. Om deze reden wordt hier ook specifiek aandacht aan besteed.

4.1 Het concept in de praktijk en haar randvoorwaarden

Het concept *'In beweging voor WerQ'* wordt uitgevoerd bij leer- werkproject BinQ. De deelnemers van BinQ begonnen de eerste maanden in de praktijkhal en werden langzaam op klus² gestuurd. De benodigde opleiding (vakman GWW of straatmaker) wordt partime aangeboden bij het bedrijf waar ook een praktijkhal aanwezig is. De theorie wordt letterlijk vanuit de praktijk aangeleerd en daarom is de korte fysieke afstand tussen de praktijkhal en het theorielokaal belangrijk in het concept. Een deelnemer antwoorde op de vraag wat hij ervan vond dat de theorie bij het bedrijf gegeven wordt het volgende:

'Dat is wel beter. Anders moet je zo heen en weer, naar Zwolle, naar Deltion en dan weer terug naar Raalte, of ergens anders als de praktijkhal hier niet was geweest.'

Een andere deelnemer gaf aan:

'1. ik heb gewoon werk voor twee jaar; 2. De theorie is mooi dicht bij de praktijkhal en bij het bedrijf; en 3. dat was 't wel..'

Het onderzoek lijkt uit te wijzen dat het hebben van een theorielokaal en praktijkhal bij het bedrijf Klink-Nijland de tevredenheid van de deelnemers op een positieve manier beïnvloed. Het zorgt ervoor dat praktijk en theorie echt bij elkaar komen binnen BinQ, wat opgemerkt wordt door de deelnemende jongeren.

Er zijn meerdere leer-werkcoaches (HBO) op de werkvloer aanwezig voor coaching 'on the job'. Uit een interview met een deelnemer blijkt het volgende:

---

² Op klus gaan betekent in opdracht van de baas met de reguliere werknemers op een externe klus aan het werk.

'De vorige jobcoach was alleen maar op het werk, als er iets mis ging, kwam ze 'ingereden'. De coach die ik nu heb, is wat meer uitgebreid weet je wel. Ook privé, als er iets tegen zit... kun je erover praten of wat dan ook. En ze denken ook mee weet je wel.. dat is fijn'.

In de praktijk blijkt dat de coaches er op constante basis zijn tijdens de theorie, de pauzes met collega's, op de klus en niet alleen maar komen wanneer er problemen zijn. Dit zorgt voor vertrouwen en toegankelijkheid bij de deelnemers.

Naast de leer-werkcoaches is er één leer-werkregisseur (WO gedragswetenschapper) die zorg draagt voor overkoepelende zaken waardoor een integrale aanpak gerealiseerd wordt. De leer-werkregisseur neemt het leer-werkaanbod als uitgangspunt en zorgt voor afstemming met overige hulpverlenende instanties. Een deelnemer, waarbij sprake was van schuldenproblematiek, zegt hierover het volgende:

'BinQ is er voor jongeren die net dat steuntje in de rug nodig hebben. Ik heb dat steuntje ook wel gehad. Van Inge³, zij heeft mij geholpen met schulden afhandelen een beetje, om dat op gang te brengen en nu heb ik geen aanmaningen meer'.

Deze integrale aanpak lijkt zijn vruchten af te werpen op de jongeren. Dit blijkt onder andere uit het gegeven dat veel jongeren financieel onafhankelijk worden, wat een belangrijke bijdrage levert aan het ervaren van autonomie. Dit is te verklaren door DeHart et al. (2004) die stelt dat autonomie is dat je individueel in de wereld kunt staan. Het onderzoek laat zien dat financiële onafhankelijkheid hier positief aan bijdraagt voor de deelnemers. Wat vervolgens zorgt voor een gevoel van tevredenheid, het ervaren van fijne emoties en het laten verdwijnen van onaangename emoties zoals. Het lijkt erop dat de aanwezigheid van een leerwerkregisseur binnen het concept *'In beweging voor WerQ'* een situatie creëert waarin ook andere domeinen dan werk worden aangepakt en dat dit positief bijdraagt aan de ervaren levenskwaliteit van de deelnemers. Daarnaast kan er zeker gesteld worden dat door deelname verzekerd is van een structureel inkomen wat zorgt voor een hoge mate van tevredenheid.

4.2 Sociale relaties

In 1,5 jaar tijd is BinQ een grote rol in de levens van de deelnemers gaan spelen. Al analyserend kan er gezegd worden dat de betekenis van hun deelname aan BinQ groot wordt bevonden door de deelnemers van het leer-werkproject.

Vaak genoemd is de waarde die gehecht wordt aan het hebben van collega's. Enerzijds hebben de deelnemers steun aan de overige BinQen maar anderzijds ook aan de reguliere werknemers van

---

³ Leer-werkregisseur bij BinQ

Klink-Nijland. Dat de rol van de groep groot is, wordt bevestigd in de interviews. Een deelnemer zegt hier het volgende over:

'Ik was op mijn best toen iedereen compleet was. En het voor mij gezellig was. Toen iedereen ging starten. Als je dan gesprekken met mensen gaat voeren, merk je gewoon dat we een hechte groep zijn geworden. Dat we heel veel dingen gewoon open en eerlijk vertellen naar iedereen, bijvoorbeeld wat er speelt of wat er vroeger is gebeurd of wat dan ook. We zijn gewoon open en eerlijk naar elkaar en hebben wel gewoon respect voor elkaar. Dat zie ik gewoon'.

Volgens Slot en van Aken (2010) is het vormen van stabiele relaties een belangrijke ontwikkelingstaak waarin het enerzijds geldt als ontwikkelingstaak op zich en anderzijds het juist de steun geeft om aan andere ontwikkelingstaken te voldoen. Voor meerdere deelnemers geldt dat de groep bij de start een belangrijke steun is geweest, zo wordt er gezegd:

'Ik had wel vertrouwen, gewoon leuke collega's erbij, ik kon met iedereen goed overweg'.

Ook de reguliere werknemers van Klink-Nijland worden gezien als goede collega's. Een deelnemer zegt hierover:

'Je hebt fijne collega's wel. Waar ik eerst anders over dacht hoor. Toen dacht ik wel van: wat een ruige venten... maar dat viel donders mee'.

Dit laat zien dat de deelnemers leren hoe zij een band met elkaar kunnen onderhouden door samenwerking en zich open te stellen. Waar de deelnemer eerst dacht: wat een ruige mannen, bleek hij zich hiermee te kunnen redden en maakt hij een ontwikkeling door wat zorgt voor vertrouwen en daarmee voor tevredenheid. Een andere deelnemer zegt:

'We maken het soms elkaar lastig maar uiteindelijk lossen we het gewoon met elkaar op. Soms heb je mensen die elkaar niet mogen, dat is overal zo maar uiteindelijk moet je gewoon met die collega's overweg. Dus moet je het dan toch gewoon uit gaan praten, of wat je dwars zit. En dan komt het er steeds beter eruit te zien'.

Er ontstaat een werknemersmentaliteit welke verklaart kan worden vanuit de ontwikkelingstaken met betrekking tot het vormen van stabiele relaties zoals besproken in hoofdstuk 3. De deelnemers leren met iedereen samen te werken doordat zij de kans krijgen te werken aan vaardigheden voor de ontwikkeling van conflictmanagement.

De deelnemers ontwikkelen hun eigen normen en waarden door het gedrag en werknemersvaardigheden van hun collega's. Zo geven meerdere deelnemers aan dat zij zich ergeren aan collega's die altijd te laat zijn en dat zij juist daardoor ervoor zorgen altijd op tijd te zijn. Dit kan verklaard worden vanuit de theorie van Erikson (1968, zoals beschreven in Slot & van

Aken, 2010) dat door middel van sociale relaties zicht op eigen waarden en normen ontstaat. Een positieve ontwikkeling voor de werknemersvaardigheden van de deelnemers.

4.3 Aandacht voor individu

Er wordt voor elke deelnemer een individueel programma ontwikkeld binnen het groepsaanbod. Het lijkt erop dat dit er positief aan bijdraagt dat onaangename emoties verdwijnen en positieve emoties toenemen. Een deelnemer zegt hierover het volgende:

'Ik wil wel sneller, maar ik kan niet sneller... school, opdrachten enzo. Ik ben denk ik nog wel twee jaar bezig. Wat kan ik ervan vinden? Ik vind het fijn dat ik er langer over kan doen. Voor BinQ gaf ik mijn leven een 4, ik had geen diploma niks en was ook niet van plan ooit een opleiding te doen. Door mijn uitkering werkte ik ook voor niks. Ik kreeg toch wel betaald. Ik gaf het geen 3 omdat ik wel een dak boven m'n hoofd had. Nu ben ik goed bezig met mijn opleiding en ik wil wel gewoon naar de 10 toe.'

Een andere deelnemer zegt hierover:

'Ik hou niet van theorie en ik had ook nooit gedacht ooit nog eens een opleiding te gaan doen. Maar BinQ is gewoon op eigen niveau leren, op eigen tempo.. meer niet. Dat mag ik hier gewoon doen en als ik 't niet kan, dan kan ik 't niet. Maar ik ben goed bezig. Eerst gaf ik mijn leven een 7, nu een 8 of een 9. Je krijgt steeds meer verantwoordelijkheid hè, gewoon volwassen aan het worden.'

Doordat er sprake is van een individueel programma, worden er persoonlijke doelen gesteld en deze nagestreefd. Uit het onderzoek blijkt dat door samen met de deelnemers doelen te stellen er gewerkt wordt aan hun gevoel van autonomie en daarmee het verdwijnen van onaangename emoties.

4.4 Dagstructuur

Analyserend kan er gezegd worden dat het ontwikkelen van een dagstructuur een belangrijk punt is geweest in de ontwikkeling van de deelnemers. Het blijkt een onderdeel te zijn welke zowel positief als negatief uit kan pakken, omdat het voor zowel de deelnemer belangrijk is om een dag- en nachtritme te ontwikkelen maar ook voor het bedrijf is het ontzettend belangrijk dat alle werknemers elke dag op tijd op het werk verschijnen. Het werk in de Infra en GWW branche begint elke dag vroeg. De jongeren die voor deelname aan BinQ thuis zaten, lijken het hier het moeilijkst mee te hebben. Een deelnemer zegt hier het volgende over:

'Omdat ik zoveel vooruitgang heb geboekt. Eigenlijk heb ik mezelf verbaasd. Dat ik in een jaar zoveel kon veranderen. Normaal kwam ik er pas tegen een uurtje of 3 / 4 uit, ik had nooit verwacht dat ik ook vroeg op kon staan.'

Een deelnemer (die uiteindelijk gestopt is met zijn deelname aan het project) antwoordt op de vraag hoe hij 's avonds thuis kwam na het werk het volgende:

'Gesloopt. Wel voldaan. Ik kon 's avonds wel merken dat ik een drukke dag had gehad. Ik lag er eerder in en kwam in een ritme. Dat moet op een gegeven moment ook wel. Als je dan gaat gamen tot 2 en je moet om 6u je bed weer uit, dat hou je ook niet echt lang vol. Wel eens gedaan, maar dan was ik heel sloom en waren ze op het werk niet tevreden.. En veel gesloopter thuis. Rijp voor 't bed zeg maar'.

Uit het onderzoek blijkt dat de jongens door middel van een werkritme een normaal dag- en nachtstructuur ontwikkelen waardoor er ruimte ontstaat voor wat zij belangrijk vinden: het hebben en behouden van een baan. Dit lijkt een positieve bijdrage te leveren aan de levenskwaliteit van de deelnemers. Uit het onderzoek lijkt ook een keerzijde te komen: wanneer een deelnemer uit een totaal andere dagstructuur komt, kan de stap te groot zijn. Een deelnemer, die van een begeleid wonen traject naar zelfstandig wonen ging, zei hierover:

'Ik heb wel een slechte tijd gehad hierzo toen. Ik moet wel gewoon 100% inzetten en 100% motivatie hebben want ik moet het werk gewoon vast te houden en ik was het toen bijna kwijt wat ik echt niet leuk vond. Het hebben van werk vind ik gewoon belangrijk. Ik lees wel eens de krant met de werkloosheid enzo...'

Het lijkt erop dat grote veranderingen het beste geleidelijk zouden moeten gaan en dat men alert moet blijven op een verandering die de jongere zal moeten gaan maken. Op het moment dat dit lukt, geven de deelnemers aan dat ze trots op zichzelf zijn en daardoor met goede moed verder gaan en er zelfvertrouwen ontstaat.

Het niet hebben van een vast dag- en nachtritme (en daarmee levenskwaliteit) lijkt voor de deelnemers ook samen te hangen met het gebruik van genotsmiddelen. Zo geeft een deelnemer aan dat hij voor zijn deelname aan BinQ een heel ander dag- en nachtritme had:

'Druggebruik, en narigheid, en toen heb ik ingezien dat dat allemaal niet werkt.. alles gaat kapot... alles: relatie, werk.. wat niet? Wat gaat niet kapot daardoor?'

Uit de resultaten bleek dat het gebruiken van drugs een belangrijke rol speelde in de dag- en nachtritmest van de deelnemers. Geen enkele deelnemer was hier blij of tevreden mee. De mate waarin een dag- en nachtritme zowel positief als negatief de levenskwaliteit kan beïnvloeden lijkt groot te zijn. Uit de resultaten van het onderzoek lijkt te komen dat deelname aan BinQ voor een positieve verandering op het gebied van dag- en nachtritme heeft gezorgd.

4.6 Zelfstandigheid

Deelnemers maken grote stappen naar zelfstandigheid nu er structureel inkomen binnen komt. Uit het onderzoek blijkt dat de deelnemers actief zijn met het zelfstandig gaan wonen. Alle

deelnemers ervaren dit als een grote stap vooruit en het heeft dan ook een positieve invloed op de levenskwaliteit van de deelnemers. Dit is te verklaren vanuit de theorie van DeHart et al. (2004) doordat zij werken aan hun autonomie, letterlijk alleen thuis komen en klaar zijn om zich zelf te redden in huis en maatschappij:

'Ja wassen, stofzuigen, dweilen, koken... dan kan ik allemaal wel hoor'.

'Ja het gaat de goede kant op. Eigen huisje straks..'

5. Conclusie

In het onderzoek is onderzocht welke invloed het concept 'In beweging voor WerQ' heeft op de ervaren levenskwaliteit van de deelnemers van BinQ. Het antwoord op deze centrale vraagstelling is dat het concept zorg lijkt te dragen voor een stabiele, veilige en beschermde omgeving waarin de jongeren op hun eigen tempo mogen werken aan de ontwikkelingstaken die zij tegenkomen op hun eigen weg naar de zelfstandigheid. Er lijkt onderscheid te zijn tussen twee onderdelen:

1. De randvoorwaarden, het hebben van collega's en het individuele programma: dit zijn belangrijke **onderdelen van** het concept die allen een invloed lijken te hebben op de levenskwaliteit van de jongeren.
2. Het ontwikkelen van zelfstandigheid en een normaal dag- en nachtritme: Dit zijn belangrijke **gevolgen van** het concept die beiden een positieve invloed lijken te hebben op de levenskwaliteit van de jongeren.

Wat naar voren komt is dat het concept werkt in de praktijk, aangezien jongeren zelfstandiger in het leven te staan en een assertievere instelling hebben. Dit blijkt onder andere uit het gegeven dat jongeren aangeven meer autonomie te ervaren, stabiele relaties leren onderhouden en een persoonlijke identiteit en daarmee samenhangend zelfstandigheid ontwikkelen. Dit kan verklaard worden door de theorie achter de ontwikkelingstaken (DeHart et al., 2004) waarin beschreven wordt dat deze ontwikkelingstaken volbracht moeten worden op weg naar de volwassenheid. Daarop volgend zorgt het positief werken aan de ontwikkelingstaken voor een hoge mate van tevredenheid, fijne emoties en het verdwijnen van onaangename emoties wat zorgt voor een hogere levenskwaliteit (Verlet & van Geel, 2005).

Bespreken van de deelvragen

Uit het onderzoek blijkt dat de deelnemers de betekenis aan hun deelname aan BinQ groot achten (deelvraag 2). Allen vertellen positieve veranderingen geconstateerd te hebben en daarmee een stabiel bestaan te leiden. In de praktijk (deelvraag 1) betekent het dat de randvoorwaarden van het concept (theorie bij het bedrijf in combinatie met een praktijkhal, de aanwezigheid van leerwerkcoaches en een leer-werkregisseur) bij te dragen aan een hogere mate van tevredenheid en het ervaren van positieve emoties. Het aandacht hebben voor verschillende domeinen, naast opleiding en werk, zorgt voor een extra positieve invloed en lijkt dan ook invloed te hebben op het ervaren van autonomie. Dit zorgt voor een hogere mate van de ervaren levenskwaliteit van de jongeren (deelvraag 3).

Het hebben van collega's kent een positieve uitwerking die op meerdere manieren gezien kan worden. Enerzijds zorgt het voor het werken aan het opbouwen van stabiele relaties maar het zorgt er ook voor dat er de kans ontstaat om vaardigheden op te doen die bijdragen aan het

omgaan met conflicten zoals beschreven door Slot en van Aken (2010). Het individuele programma wordt vooral gewaardeerd door de jongeren met betrekking tot de theorie. Het feit dat zij weten dat ze dit op hun eigen tempo mogen doen, wordt zeer gewaardeerd. Het zorgt ervoor dat de onaangename emoties verdwijnen en er een stuk rust (een fijne emotie) voor in de plek komt wat zal leiden tot een hogere levenskwaliteit (Verlet & van Geel, 2005). Ten slotte lijkt er sprake te zijn van gunstige gevolgen van het concept, namelijk het ontwikkelen van zelfstandigheid en een normaal dag- en nachtstructuur. Beiden lijken een positieve invloed op de levenskwaliteit te hebben welke toegeschreven kan worden aan het deelname aan het leer-werkproject BinQ (deelvraag 4).

Participatiewet (deelvraag 5)

Aangenomen wordt dat als de levenskwaliteit omhoog gaat, een persoon in zijn of haar eigen kracht wordt versterkt. Een doel van de Participatiewet die in 2015 werkelijkheid zal gaan worden. Een ander uitgangspunt van de Participatiewet, zoals beschreven in de aanleiding, is het streven om iedereen, met of zonder beperking, als volwaardig burger mee te kunnen laten doen in de maatschappij, het liefst door middel van een reguliere baan. BinQ bewijst met deze eerste groep dat de deelnemers goed op weg te zijn om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan een startkwalificatie en een baan te helpen. De deelnemers worden in het bedrijf gezien als volwaardige collega's. Dit wordt gerealiseerd door de samenwerking tussen onderwijs – arbeidsmarkt – jongeren realiteit te maken waarin de arbeidsmarkt leidend is. Door toevoeging van begeleiding, wordt het een project met zowel een economische als sociale kant. Doordat het concept aansluit op de ontwikkelingstaken van de adolescenten maken zij een brede groei door waardoor zij op eigen benen komen te staan en kunnen voldoen aan de eisen die de maatschappij aan hen stelt en welke hen ook dichterbij de maatschappij brengt. Het zet de jonge en talentvolle mensen in hun kracht en dat maakt het een duurzaam concept met vele kansen voor de praktijk.

5.1 Discussie

Er was sprake van een kleine steekproef omdat de groep nog niet groter was dan 12 deelnemers. Uiteraard heeft dit consequenties voor de generalisatie. Hier speelt ook mee dat de steekproef bestond uit alleen maar mannen en er dus geen uitspraken gedaan mogen worden over vrouwen in leer-werkprojecten. Dit wordt bekrachtigd door onderzoek waaruit blijkt dat vrouwen op een ander tempo aan ontwikkelingstaken werken dan mannen doen (Slot & Spanjaard, 2009). Daarnaast valt ook te betwisten in hoeverre de resultaten gegeneraliseerd kunnen worden naar mannen binnen leer-werkprojecten omdat het onderzoek laat zien welke effecten het concept 'In beweging voor WerQ' heeft op de jongeren die deelnemen aan BinQ.

Daarnaast zijn twee belangrijke deelnemers die tijdens het leer-werkproject gestopt zijn niet meegenomen in het onderzoek. Één deelnemer had een nieuwe baan en daardoor een nieuwe focus. Met andere woorden: hij werkt aan zijn toekomst en was daardoor niet in de gelegenheid een interview te geven. Bij een andere deelnemer was een interview door persoonlijke omstandigheden ook niet mogelijk.

De benadering van het begrip levenskwaliteit is niet voldoende om er harde uitspraken over te kunnen doen. In deze benadering is de context achterwege gelaten waardoor er alleen aandacht is geweest voor de subjectieve beoordeling van de jongeren. Dit is wel een interessant thema voor een vervolgonderzoek.

5.2 Aanbevelingen

Op basis van het uitgevoerde onderzoek worden er hier verschillende aanbevelingen gedaan om de resultaten van het onderzoek te implementeren in de praktijk.

- Benut het groepsgevoel waarvan de deelnemers aangeven dat het zo belangrijk is in het project. Het is een wederzijds effect, zowel voor de jongeren als voor de resultaten van het project. Ze zijn elkaar namelijk tot steun, maar kunnen elkaar ook aanspreken op wat wel of niet kan. De begeleiding binnen het concept kan hier bewust op inspelen door hier gebruik van te maken en te stimuleren. Het lijkt een goede context te zijn om werknemersvaardigheden te leren maar ook om bijvoorbeeld eigen normen en waarden te kunnen bepalen.
- Zorg dat het een werkgevergedreven aanpak blijft. Het uitzicht op een baan in de regio is van groot belang voor de deelnemende jongeren. Dit zorgt voor een zekere mate van vertrouwen dat zij in hun 'kwetsbare' positie omarmen. Daarnaast moeten de jongeren doordat het werkgevergedreven is, ook gewoon deelnemen in het bedrijf net zoals de andere collega's. Zij worden één van hen. Er wordt dan ook aanbevolen om dit, waar mogelijk, te blijven stimuleren. Zo wordt ook voorkomen dat de kwetsbaarheid (en sociale uitsluiting) zichzelf in stand houdt doordat de jongeren in bescherming worden genomen zoals genoemd wordt in de monitor van de TSROA.
- Waar andere voorlopers vaak de integrale regie misten, is dit een groot goed van het concept *'In beweging voor WerQ'*. De domeinoverstijgende benadering wordt door de jongeren belangrijk gevonden. Het hebben van een goede begeleiding is van belang en het is belangrijk dat de begeleiding die er rondom een jongere is met elkaar communiceert. Wanneer een jongere begeleiding krijgt buiten leren en werken om of wanneer er zich bijvoorbeeld een grote verandering als een verhuizing voordoet. Het blijkt dat het op zo'n

moment moeilijk is om aan belangrijke voorwaarden als op tijd op je werk verschijnen te voldoen. Dit is voor zowel de werkgever als de werknemer een belangrijk punt omdat ook de sfeer op het werk niet positiever wordt (denk hierbij aan collega's die wel op tijd zijn en het vervelend beginnen te vinden dat werknemer x elke dag te laat komt). Een stabiele thuissituatie en goede overeenstemming tussen beiden is van belang en vraagt aandacht. Dat is de reden dat *'In beweging voor WerQ'* een regisseur heeft en het belang hiervan komt dan ook zeker naar voren in de resultaten van dit onderzoek. Dit geldt dan ook als aanbeveling aan beleidsmakers als voorwaarde voor succesvolle leer-werkprojecten voor kwetsbare jongeren. Doordat deze regievoering op het niveau van zorg ook participeert met zowel de werkgever als de onderwijsinstelling, is er ook daar sprake van coaching en ontstaat er minder handelingsverlegenheid bij hen (zoals vaak het geval bij projecten met kwetsbare jongeren zoals blijkt uit de monitor van de TSROA). Op deze manier ontstaat een zowel sociaal als economisch aantrekkelijk project wat dan ook uitgebreid kan worden naar andere sectoren.

- Tenslotte zou vervolgonderzoek wenselijk zijn. Er is nu sprake geweest van een specifiek onderzoek gericht op de jongeren van de eerste periode. Inmiddels is het project alweer uitgebreid met twee nieuwe groepen. Het zou interessant zijn om een (langdurig) onderzoek op te zetten, waarbij er sprake is van een 0-meting, een meting op een later moment en ook nog één op een moment nadat zij zijn uitgestroomd. Er kan dan ook sprake zijn van een mixed methods onderzoek waarbij kwalitatief en kwantitatief onderzoek op een methodische wijze verweven worden. Op deze manier wordt er (meer) inzicht verworven in de effecten van het concept op zowel lange als korte termijn. Dit is zeker interessant wanneer het concept zich gaat uitbreiden naar verschillende sectoren en het aantal deelnemers dus ook groter wordt (evenals, naar alle waarschijnlijkheid, de diversiteit binnen de groep deelnemers).

Literatuurlijst

- Baarda, D.B., De Goede, M.P.M., Teunissen, J. (2005). Basisboek kwalitatief onderzoek. Groningen/Houten: Wolters Noordhoff.
- Boeije, H. (2008). Analyseren in kwalitatief onderzoek. Denken en doen. Amsterdam: Boom Onderwijs
- Deci, E.L. & Ryan, R.M. (2000). The 'what' and 'why' of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. In: *Psychological Inquiry*, 11, (227 - 268)
- DeHart, G. B., Sroufe, L. A., & Cooper, R. G. (2004). *Child development: its nature and course*. Boston: McGraw-Hill
- Dekovic, M., Noom, M.J., Meeus, W. (1997). Verwachtingen van jongeren en ouders over ontwikkelingstaken in de adolescentiefase. *Kind en adolescent*, 18, 77 - 85
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and society*. New York, NY: Norton
- Hartup, W.W. (1993). Adolescents and their friends. In: B. Laursen (ED.), *Close friendships in adolescence (3-22)*. San Francisco: Jossey-Bass
- Inglehart, R.F. (1990). *Culture shift in advanced industrial society*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Mertens, J. (2010). *Praktijkonderzoek voor bachelors*. Bussum: Uitgeverij Coutinho B.V.
- Sleeboom, I., Hermanns, J., & Hermanns, V. (2010). Meedoen leer je door mee te doen. Een inventarisatie van de wijze waarop in zorg voor kinderen van 0-12 jaar met beperkingen aandacht besteed wordt aan (toekomstige) maatschappelijke participatie. Den Haag: ZonMw/Crossover
- Slot, N. W. & Spanjaard, H. J. M. (2009). *Compertentievergroting in de residentiele jeugdzorg. Hulpverlening voor kinderen en jongeren in tehuizen*. Baarn: HB Uitgevers
- Slot, W. & Van Aken, M. (2010). *Psychologie van de adolescentie*. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.
- Simmons, R. G., & Blyth, D. A. (1987). *Moving into adolescence: The impact of pubertal change and school context*. Hawthorne, NY: Aldine de Gruyter.
- Verlet, D., & Van Geel, H. (2005). Over containerbegrippen en hun validiteit voor onderzoek. Het begrip levenskwaliteit als case. APS not@s 3. Brussel: Administratie Planning en Statistiek, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.
- Vettenburg, N & Huybrechts, I. (2001). Onveiligheidsgevoelens en antisociaal gedrag. Een onderzoek naar de samenhang tussen onveiligheidsgevoelens bij leerkrachten en het antisociaal gedrag bij leerlingen. Leuven: Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie.
- Woudstra, L. (2013). Vier jaar 'tijdelijke subsidieregeling raakvlak onderwijs en arbeidsmarkt'. Zaaïen, laten bloeien en oogsten. Nijmegen: ITS/IVA.

Internet

VO en BVE Voortijdig schoolverlaters naar schooljaar, landelijke gegevens, verkregen op 11 oktober, 2011, van

http://www.cijfers.minocw.nl/Rapport.aspx?RapportCode=SIB_laovp005&RapportOmschrijving=VO%20en%20BVE%20Voortijdig%20schoolverlaters%20naar%20schooljaar,%20landelijke%20gegevens&SectorCode=SEC&Instelling=&Jaar=2011&Definitie=on

Voortijdig schoolverlaten, verkregen op 10 februari, 2013 van

<http://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/Deelname+en+uitval/Voortijdig+schoolverlaten>

Bijlage 1: Vragenlijst-interview

Opening

Bedankt voor je deelname aan dit interview. Zoals je misschien al wel gehoord hebt, is het interview in het kader van mijn afstudeeronderzoek. Het afstudeeronderzoek gaat over jouw deelname aan het project BinQ en over hoe jouw leven er nu, na 1,5 jaar uit ziet. Ik zal vragen stellen en als je een vraag liever niet wilt beantwoorden, mag je dat gewoon aangeven. Er bestaan geen goede en foute antwoorden, al jouw informatie (zowel positief als negatief) kan gebruikt worden.

Vragen

1. Hoe ziet voor jou BinQ eruit?
  - Theorie/praktijk
  - Collega's
  - Inkomen
2. Als je dit vergelijkt met school/werk wat je eerder hebt gevolgd. Op welke gebieden verschilt BinQ dan?
  - Begeleiding
3. Heb je het gevoel dat er een verandering in je leven is ontstaan? Zo ja, waar merk je dat dan aan?
  - Merken je vrienden of familie dit ook aan je?
  - Andere levensdomeinen (buiten werk)
4. Wil je eens vertellen hoe jouw week er van maandag tot en met zondag uit ziet?
5. Even terug in de tijd. Welk cijfer gaf jij je leven voordat je begon aan BinQ?
  - En nu?
  - Hoe komt dat?
6. Zie je vaak andere mensen?
  - Vrienden
  - Wat vind je belangrijk?
  - Welke rol hebben je collega's?
7. Ben je blij met hoe je leven er nu uit ziet?
  - Zelfstandigheid?
8. Welke veranderingen zou je nog wel zien?
  - Ambities